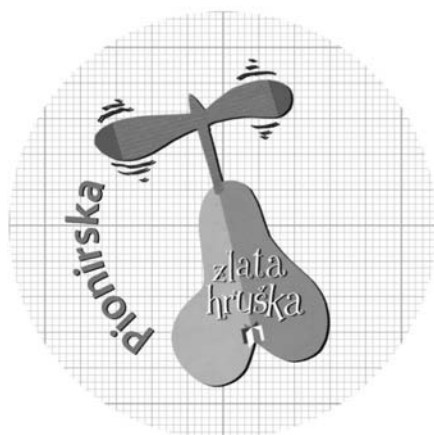

ODMEVI NA DOGODKE

ZLATE HRUŠKE 2011

Decembra 2010 je **Pionirska – center za mladinsko književnost in knjižničarstvo** uvedla znak za kakovost otroških in mladinskih knjig ZLATA HRUŠKA, s katerim zdaj opremljajo knjige v mnogih knjižnicah in knjigarnah po Sloveniji.

Pionirska je redna letna priporočila za prostočasno branje začela objavljati leta 1971 v različnih glasilih in revijah. Na podlagi teh priporočil (redno so izhajala tudi v reviji *Otrok in knjiga*) je v reviji *Šolska knjižnica* leta 1991 objavila prvi pregledni izbor dobrih knjig za otroke in mladino iz produkcije med letoma 1948 in 1990; leta 1998 je v izdaji Zavoda RS za šolstvo objavila izbor priporočenih knjig za obdobje 1991–1997, od leta 1999 pa izdaja samostojno publikacijo izbora za preteklo leto. Namen vseh teh izborov

je bil javnosti predstaviti najboljše knjige za otroke in mladino in jih priporočati v branje. Z naraščanjem produkcije knjig za mladino je tudi Pionirska v svojih letnih publikacijah zaostrovala merila izbora oz. predstavljanja razlik med kakovostnimi in manj kakovostnimi knjigami. Leta 2003 (priročnik *Kozmični poljubi vzporednih svetov*) je uvedla znak za opozorilo na najboljše knjige, leta 2005 je v svoj uredniški odbor prvič vključila še zunanje strokovnjake, leta 2008 je uvedla zlate hruške in vpeljala interno ocenjevanje knjig od 1 do 5, leta 2010 pa je ocenjevanje v priročniku *Ozvezdje Knjiga* tudi objavila in izpeljala fizično označevanje najboljših knjig v knjižnicah z znakom zlata hruška. Decembra 2011 je izpeljala podelitev **priznanja zlata hruška** trem najbolj izstopajočim izdajam preteklega leta za otroke in mladino.

V priročniku *Geneze – poti v bistro umne nesmisle* s pomenljivo naslovnico ilustratorke Alenke Sottler so predstavljeni 1003 naslovi knjig v slovenskem jeziku (izvirnih in prevedenih) za otroke in mladino, ki so izšli leta 2010. Bežen pogled na kakovost celotne produkcije pokaže, da je le dobra tretjina knjig dobila odlično, zelo dobro ali dobro oceno, preostale so bile ocenjene kot pomanjkljive, pogrešljive ali so bile sploh neocenjene (podrobnejše predstavitev glej v *Geneze poti v bistro umne nesmisle*, Ljubljana 2011).

Za izjemne založniške izdelke je Pionirska – center za mladinsko književnost in knjižničarstvo pri Mestni knjižnici Ljubljana (po izboru uredniškega odbora Priročnika) podelila PRIZNANJE ZLATA HRUŠKA naslednjim knjigam:

– v kategoriji **slovenske izvirne leposlovne novosti**:

Modrost nilskih konjev / Peter Svetina. Ilustr. Damijan Stepančič. Ljubljana: DZS /

Najkvalitetnejša slovenska proza, tudi tista, ki je namenjena mladini, se pogosto spogleduje s poezijo. Tudi utrip enaindvajsetih kratkih pripovedi letošnje knjižne izbranke Pionirske, s svojimi ritmi in melodičnimi povedmi zveni kot poezija, saj Peter Svetina hudomušno besedilno nanižko na gosto preplete s prepoznavnimi literarnimi »plesi«, kakor so npr.: otroška izštevanka v zgodbi *Dvanajst pingvinov*, modrost programske poezije v zgodbi *Misli pitona filozofa*, onomatopoiija v zgodbi *Tišina*, osvobodjena zvočnost v zgodbi *Naliv*, ali besedne igrarije v zgodbi *Prehlad*.

Nosilka glavne vloge v tem fantazijskem prizorišču je vseobsegajoča modrost, ki jo tu zastopajo nilski konji in druge živali, zbrane iz vsega sveta. Samosvoji, kakršni so, ti liki izrisujejo različne navadne ali nenavadne človeške lastnosti, ki se na koncu vsake zgodbe iztečejo enkrat v tehten razmislek, drugič v zabaven domislek.

Zgoščeno besedišče pisatelja in ekspresivno karakterna spremljava ilustratorja pripovedi barvata z življenjskim optimizmom, naivnim humorjem in bistroumnimi nesmisli, kako narediti nekaj lepega iz nič: nabrati šopek iz samih rim, izmeriti širino poletja, poslušati tišino, preštrevati namišljene pingvine in ob vsem tem početi, kar je na svetu najpomembnejše: se pogovarjati.

Medtem ko v produkciji slovenskih izvirnih knjig za otroke in mladino v letu 2010 blestijo predvsem stvaritve ilustratorjev,

je v uredništvu Brede Rajar založbi DZS uspelo izdati knjigo, ki se s svojo modrostjo in prijaznostjo kot novost leta trajno vključuje na police najboljše slovenske mladinske proze.

– v kategoriji **prevedene leposlovne novosti**:

Zgodbe iz oddaljenega predmestja / Shaun Tan. Prev. Gaja Kos. Ilustr. Shaun Tan. Dob pri Domžalah: Miš /

Če je bila v javnosti še pred kratkim vloga prevajanja nasploh razumljena kot orodje za dešifriranje tujega besedila, je v dobi naraščajoče vseprisotnosti angleščine, umetnostna razsežnost prevajanja okrepila svojo prepoznavnost; pred golo besedilno razumljivost zdaj še izraziteje stopa sporazumevanje različnih kultur, s tem pa brušenje in plemenitenje jezika, v katerega se prevaja. Polna izmenjava čustev, razpoloženj in sploh vseh občutij, ki opredeljujejo kvaliteto življenja in medčloveške odnose, je srčika dobrega prevajanja današnjih dni. Prav zato je v Pionirski in Slovenski sekciji IBBY med nekaterimi odličnimi prevodi posebno pozornost vzbudila zbirka zgodbic avstralskega slikarja in pisatelja, avtorja mnogih nagrajenih knjig in animiranih filmov za otroke Shauna Tana. Knjiga vsebuje nabor neizrekljivo natančnih razpoloženj, s katerimi avtor opisuje naše stiske in iskanja izhodov. S tenkočutnim spoštovanjem do bralca razgrinja kot haiku prefinjene in krhke zgodbe, v njih pa s presenetljivimi ključi odklepa povezave med svetovi zavesti in podzavesti in nas potem po cestah našega vsakdana brez opozorila in ovir pripelje tja in nazaj. Medtem nam dogodke, raztresene ob poti, poklanja v soočanja z našimi odnosi do okolice, v kateri živimo, in do soljudi, ki so nam dani v sožitje.

Polovico pripovedi je z univerzalnim likovnim jezikom in v različnih slikarskih tehnikah »prevedel« že avtor sam, besedilno polovico pa je mojstrsko pretkala v slovenščino Gaja Kos.

Založba Miš, ki je v podrobnostih poskrbela za vrhunsko izdelavo knjige v celoti, nam je s tem podvigom iz daljne celine pripeljala sodobnega »Andersena«, tenkočutnega pripovedovalca za otroke in odrasle. In ko smo doslej ob božičnih večerih na zasneženih ulicah nehote iskali silhueto premrle Deklice z vžigalicami, bomo odslej pogledovali v *jesenski tih čas*, da bi uzrli kak neobičajen spominek študenta Erika. Priznanje je Pionirska podelila v sodelovanju s Slovensko sekcijo IBBY.

– v kategoriji **izvirne poučne novosti**:

Kje pa ti živiš? / Živa Deu; Bara Kolenc. Ilustr. Damijan Stepančič. Ljubljana: Rokus Klett /

Kljub temu da je slovenska izvirna poučna knjiga, namenjena mladini, po številu izdanih naslovov daleč za prevedenimi, nas pogum založb, ki se lotijo domačega projekta, vsako leto obogati z dvema ali tremi zelo dobrimi izdajami.

Letos iz povprečja izstopa prva izvirna slovenska slikanica o arhitekturi, namenjena otrokom. Že ob izidu je bila deležna velike pozornosti strokovne javnosti in nagrajena z nagrado zlata kocka 2011, Pionirsko pa je prepričala z izvirnim pristopom predstavljanja znanja.

Poučna slikanica, v kateri je literarno oblikovana zgodba le okvir za poučno vsebino, jasno in načrtno sestavlja dejstva, ki so potrebna za nastanek slehernega prebivališča tako, kot to počno tisti, ki gradijo hišo. Motiv za pritegnitev otrokove pozornosti avtorici nastavita z otrokovo odločitvijo, da si zgradi hišico na drevesu, to pa sproži množico vprašanj, kaj je dom in kje živimo.

Avtorici tako preprost pojem o domu razširita v prostor bivanja, v območje arhitekture objektov, v njem pa razvrstita različne tipe hiš in različne tipe njihovih okolici. Ob tem nazorno opišeta postopek gradnje prebivališča od idejne zamisli pa vse do praktične izvedbe.

Besedilo slikanice diha z ilustracijami Damijana Stepančiča, ki so mojstrsko ravnotežje med avtorskim humorjem, didaktično nazornostjo in prijaznim spodbujanjem tako otroka kot njegovih staršev in vzgojiteljev.

Založba Rokus Klett je s to izdajo dostojno prispevala h kulturi prenašanja domačega znanja, začenši pri temelju, brez katerega nobena stavba ne doseže trajnosti.

S slavnostne podelitve priznanj, ki je potekala 14. decembra v dvorani Mladinskega gledališča v Ljubljani, objavljamo še uvodni pozdrav Slavka Pregla, takratnega direktorja Javne agencije za knjigo R Slovenije, in odmevno razmišljanje Črtomira Freliha, akademskega slikarja in izrednega profesorja za risanje in grafiko na Oddelku za likovno pedagogiko Pedagoške fakultete Univerze v Ljubljani.

Slavko Pregl:

Hvaležen sem Pionirski – Centru za mladinsko književnost in knjižničarstvo za to, kar počne, ko glasno sporoča, kaj je dobro in kaj slabo, četudi to ni ne lahko, ne preveč hvaležno. Stvari se tako vse bolj postavljajo na svoja mesta; sprenevedanje ni več mogoče. In če zelo grobo nadaljujem: vsaka slaba otroška ali mladinska knjiga, ki je na voljo v sistemu javnih knjižnic, je žalitev za vse dobre knjižničarke in knjižničarje. In še naprej, vsaka slaba otroška ali mladinska knjiga, ki izide pri nas, je žalitev za založnike, ki želijo slediti visokim standardom. In kot družba, ki ji ni vseeno, moramo najti moč, da se upremo slabemu. Verjamem, da so nam težki časi, ki prihajajo, lahko v pomoč.

Mladinska književnost je področje, ki vse bolj pridobiva težo, ki ji v našem življenju gre. Na mnogih točkah naše države delujejo prizadevanja, ki bi jih bilo postopno dobro združiti in morda

osamosvojiti. Veliko je stvari, ki nas navdajajo s ponosom in ki nas lahko vzpodbujajo. Ljubljana je že gostila kongres IBBY, imela je njeno predsednico; naša mladinska literatura je že davno segala daleč preko meja in čas je, da storimo nov korak naprej; ljubljanska šola ilustracije je dosegla zavirljive vrhove; petdesetletna Bralna značka je blagovna znamka, kot je ne poznajo nikjer drugje; okrog mladinske literature se zbira širok krog resnih teoretikov; imamo pomembno strokovno revijo *Otrok in knjiga*; naš sistem javnih knjižnic in obisk mladih bralcev sta nam lahko v ponos. Z literarnimi nagradami za mladinsko književnost sooblikujemo visoke kriterije. Imamo torej čvrste zidake, iz katerih lahko zgradimo bleščečo stavbo.

Zato seveda ni čudno, če prihaja tudi do primerov, ko preračunljivi poslovneži želijo pod raznimi lepo zvenečimi pretevezami iz te bogate zakladnice zajemati s komercialno žlico. In do pobud, ki morda iz nevednosti spregledujejo vse, kar že imamo, in želijo odkrivati toplo vodo. Ampak z resnim in pogumnim delom ljudi, ki si prizadevajo za najvišje standarde na področju mladinske književnosti, bodo laži postajale vse bolj prozorne, saj sprenevedanje ne bo več mogoče.

Želimo si, da bi šolski minister, ko bo še kdaj razglasil šolsko leto knjige, lepim željam dodal tudi kaj denarja za nakupe v šolskih knjižnicah. Ni spodobno, da se kopičijo pisma založnikom, naj podarjajo knjige. Narediti knjigo stane; in če se jih ne bomo navadili kupovati, bodo izginile. Ustvarjalci morajo biti za svoje delo plačani. Zdaj ne moremo več stokati, da ne vemo, kako in kaj: priporočilni seznam je jasen.

Priporočilni seznam je seveda tudi za mentorice branja v šolah in knjižnicah močna opora, brez katere ne gre več in s katero lahko naredijo več.

Živimo v svetu, ki zelo rad prodaja svoje blago in še raje zanemarja blago drugih. Tudi pri knjigah je tako. Knjižna ponudba sveta je ogromna, zato je za kritičen pogled na to, kaj naj bogati našo knjižno pestrost, potrebna dodatna skrbnost. Hočem reči, da se ljubezen do svojega jezika, vzgoja okusa in bralna kultura začnejo pri mladih bralcih in seveda, da je pri »slastnih hruškah iz uvoza« morda potreben še malo ostrejši pogled kot takrat, ko ogledujemo domačo bero.

Letina 2010 je bila dobra. Verjamem, da bo naslednje leto še boljša. Tudi zato bo, v to ne dvomim, sčasoma gnilega in piškavega pridelka vse manj.

Črtomir Frelih

IZ PRAZGODOVINSKIH VOTLIN K ZLATIM HRUŠKAM

(O ilustraciji v knjigah za mlade)

Prilika o votlini tudi tokrat pride prav. Jamsko slikarstvo je izumilo prvi paralelni svet, kjer je človek lahko prvič preigral hipotetične situacije, ki so bile varnejše od realnih. Težko je

sicer razumeti, čemu so naši predniki trošili energijo v paralelnem svetu, če pa so v realnem imeli nemalo težav s preživetjem. Nekateri razlagajo, da jim je ravno umetnost pomagala preživeti,